

evergreen

KOMUNITNÍ
ENERGETIKA

OCHRANA LESNÍ
PŘÍRODY

JEZME LOKÁLNÍ
POTRAVINY

MAGAZÍN HNUTÍ DUHA, JARO 2024

**Hnutí
DUHA**

NOVÁ ÉRA ENERGETIKY

7.G

Sedmá generace – Odvaha k informacím
Předplatné: sedmagenerace.cz/obchod

FB: 7generace · Twitter: 7Generace · IG: sedmagenerace

Vážené čtenářky a vážení čtenáři,

nový rok začal v oblasti naší práce a vašeho zájmu zostra – v zemědělství se protestuje napříč Evropou. Byť se zemědělská praxe kvůli svým negativním dopadům na naše zdraví a přírodu musí proměňovat, cesta ke změně není nijak jednoduchá. Díky naší práci v terénu víme, že obhospodařovat pole ekologicky je mnohem náročnější než v konvenčním režimu a vyžaduje to velkou expertní podporu a povzbuzení spíše než jen mechanické změny dotací. Jak takovou změnu zemědělské praxe dělat odzdola v úzké spolupráci s obcemi a obchody, popisuje ve svém článku o zavedení konceptu BIO regionu na jižní Moravě kolegyně Eliška Vozníková.

Ostrý start čeká v tomto roce komunitní energetiku. Díky ní mohou (zatím hlavně) elektřinu vyrábět skupiny lidí nebo třeba obce a následně mohou tuto elektřinu mezi sebou i sdílet. V Hnutí DUHA jsme poslední roky pracovali na tom, aby taková zásadní věc, jako je výroba energie, nebyla jen v rukou velkých firem, které logicky usilují primárně o zisk, ale aby z transformace energetiky mohl mít přímý užitek i každý z nás. Kolega Ondra Pašek popisuje, jak se v Hnutí DUHA zapojujeme do této energetické revoluce na vlastní kůži s prvním energetickým družstvem a jak se můžete k této novince přidat i vy.

Nabitý rok čeká také lesy. Konečně by se měly dočkat novely lesního zákona, která sníží tlak na umělé zalesňování a snižující těžbu a zajistí, že se naši potomci budou moci těšit z pestrých, a tedy stabilních lesů, které nerozhází ani změněné klima. Co všechno je potřeba udělat pro takový budoucí les, vám představí Honza Skalík v článku o našem Plánu pro zdravé lesy.

Díky, že jste s námi v tomto nabitém roce, a přeji vám příjemné počtení.

Srdečně

Anna Kárníková

Anna Kárníková

Obsah:	4	AKTUALITY, NOVINKY, UDÁLOSTI Co by vám nemělo uniknout.	14	EMISNÍ POVOLENKY JAKO KLIMATICKÉ POJIŠTĚNÍ Proč není dobré peníze z emisních povolenek bezúčelně rozpustit v rozpočtu.
	6	JASNÝ BENEFIT ZE SDÍLENÉ ENERGIE V ČESKU Co přinese novela Lex OZE II?	16	KUDY K LOKÁLNÍM POTRAVINÁM A ZDRAVÉ KRAJINĚ Podpora biodiverzity v české krajině.
	9	DUHA V ULICÍCH Kde jste nás mohli v zimě potkat.	18	HRAJU PRO LIDI I PRO STROMY A MLUVÍM S MRAVENCÍ Veronika Khek Kubařová o lásce k přírodě.
	10	NEZAPOMEŇTE PROSÍM NALEPIT ZNÁMKU Jak se vyvíjí změna lesních předpisů.	20	DOBROVOLNICKÉ LÉTO KLEPE NA DVEŘE Vydejte se na Týdny pro krajinu.

NAŠE PRVNÍ ENERGETICKÉ DRUŽSTVO

Vloni 7. prosince jsme slavnostně založili Energetické družstvo Hnutí DUHA. V současnosti čítá přes 300 členů a členek a kapitál tvořený členskými vklady se blíží ke dvěma milionům korun. Hnutí DUHA do projektu přináší expertizu a personální kapacity důležité pro jeho rozjezd.

První družstevní projekt vznikne na ekofarmě Probio ve Velkých Hostěrádkách. Jedná se o fotovoltaickou elektrárnu s výkonem 50 kW. Část produkce spotřebuje přímo farma, projekt ale počítá i se sdílením energie se zájemci z okolí nebo z členských řad družstva. Sdílení energie je novinka, kterou přináší novela energetického zákona známá jako Lex OZE II. Tu na sklonku minulého roku podepsal prezident.

NÁRODNÍ KLIMATICKO-ENERGETICKÝ PLÁN NENÍ AMBICIÓZNÍ

Česká republika je v budování obnovitelných zdrojů energie (OZE) pozadu. Termíny pro odklon od uhlí a fosilních paliv obecně se však blíží. I proto musíme naše cíle v OZE navyšovat. Skvělou příležitostí je národní klimaticko-energetický plán, jehož návrh Česká republika koncem roku poslala Evropské komisi. Zpětná vazba Komise se v mnoha bodech shoduje s tím, jak jsme plán komentovali my a další organizace, nízký cíl pro OZE nevyjímaje.

Plán je nyní v meziresortním připomínkovém řízení mezi Ministerstvem životního prostředí a Ministerstvem průmyslu a obchodu. Na MŽP máme podporu, na MPO zatím ne. Nejsme v tom ale sami, společně s Aliancí pro bezemisní budoucnost, Centrem pro dopravu a energetiku, Solární asociací a Svazem moderní energetiky vyzýváme ministra Jozefa Sikelu ke konkrétním krokům. Celou výzvu si můžete přečíst na našem webu.

NADĚJE PRO ZEMI

Hnutí Brontosaurus letos slaví 50 let. Velká oslava s názvem Festival DORT je naplánovaná na září 2024, ale už během roku se konají doprovodné akce, které práci Hnutí Brontosaurus připomínají. Na konci ledna se například konala konference Naděje pro Zemi, na níž hovořila i naše ředitelka Anna Kárníková. Potkala se zde více než stovka mladých lidí, kteří se přišli vzdělávat v environmentální oblasti. Panelové diskuze byly zaměřeny například na fakta o klimatu, spravedlivou transformaci, obnovu přírody nebo na environmentální výzvy, jež přicházejí s klimatickou krizí. Hnutí DUHA a Hnutí Brontosaurus spojují nejen podobné hodnoty, ale i společné vzpomínky, třeba na lesoochranné tábory.

Magazín Hnutí DUHA,
XXVII. ročník,
číslo 1/2024.

Vydává:
Hnutí DUHA, Údolní 33,
602 00 Brno, telefon:
545 214 431, e-mail:
pratele@hnutiduha.cz,
www.hnutiduha.cz.

Šéfredaktorka: Magda
Znamenáčková.
Redakce: Eliška Vozníková,
Jiří Koželouh, Michal
Bajgart, Markéta Braunová,
Jan Skalík, Filip Bařa.
Korektura: Lucie Krejčí.
Sazba a grafika: Markéta
Jedličková.

Foto: Ester Dobiášová,
archiv Hnutí DUHA,
Kateřina Moravcová,
Martin Matěj, Markéta
Jedličková, Photobank,
Unsplash, Photogen.

Podávání novinových
zásilek povolila Česká
pošta, s. p., OSP
Brno, č.j. P/23623/93
ze dne 25. 10. 1993.
Registrováno u MK ČR
E 12145.

Tištěno na recyklovaném
papíře.

Hnutí DUHA prosazuje
zdravé prostředí pro život,
pestrou přírodu a chytrou
ekonomiku. Dokážeme
rozhýbat politiky a úřady,
jednáme s firmami a po-
máháme domácnostem.
Našich výsledků bychom
nedosáhli bez podpory
tisíců lidí, jako jste vy.

ANTICENA ZA NEJ- BIZARNĚJŠÍ OBAL ROKU

Také chodíte v supermarketu kolem rozpůleného pomeranče zabaleného v obalu nebo kroučíte hlavou nad jednotlivě balenými plátky sýra? Nejste sami, a proto se platforma Zerowasters, která propaguje udržitelný způsob života, rozhodla vyhlásit další ročník Anticeny za nejbizarnější obal roku. Cílem je upozornit distributory, supermarkety i širokou veřejnost na plýtvání obalovým materiálem tam, kde to vůbec není potřeba. V letošní komisi opět zasedne náš odpadový expert Ivo Kropáček.

JASNÝ BENEFIT ZE SDÍLENÉ ENERGIE V ČESKU

NA KONCI ROKU 2023 BYLA SCHVÁLENA NOVELA ENERGETICKÉHO ZÁKONA (TZV. LEX OZE II), KTERÁ UMOŽŇUJE DOMÁCNOSTEM, OBCÍM I MALÝM A STŘEDNÍM FIRMÁM SDÍLET MEZI SEBOU ELEKTRINU. JDE O PŘELOMOVÝ OKAMŽIK, KTERÝ OSLAVUJEME S NAŠIMI DÁRCI, BEZ NICHŽ BY ZMĚNA NEBYLA MOŽNÁ. CO NOVELA UMOŽŇUJE? JAKÝ PŘÍNOS PRO OBČANY BUDE KOMUNITNÍ ENERGETIKA MÍT? A POMŮŽE SNÍŽIT ENERGETICKOU CHUDOBU? PTÁME SE ENERGETICKÉHO EXPERTA HNUTÍ DUHA ONDŘEJE PAŠKA.

V HNUTÍ DUHA JSME SE KOMUNITNÍ ENERGETIKOU ZAČALI VÁŽNĚ ZABÝVAT PŘED DESETI LETY, KDY JSME SPOLUZALOŽILI EVROPSKOU KOALICI COMMUNITY POWER, KTERÁ POMÁHALA PROSAZOVAT PRAVIDLA NA EVROPSKÉ ÚROVNI. TEHDY SE MYŠLENKA SDÍLENÍ ENERGIE U NÁS ZDÁLA UTOPICKÁ. SLOVO „KOMUNITNÍ“ SE RÁDO A ČASTO ZAMĚŇovalo SE SLOVEM „KOMUNISTICKÝ“ A DRUŽSTVO ZASE SILNĚ ZAVÁNĚLO JEDNOTNÝM ZEMĚDĚLSKÝM DRUŽSTVEM. Z TĚTO PRVOTNÍ NEJISTOTY JSME SE ALE POSTUPNÝMI KROKY PŘESUNULI K JASNÉMU KONCEPTU, KTERÝ NADCHL KOALICI SILNÝCH HRÁČŮ.

Mohl bys popsat, co je Lex OZE II?

Lex OZE II je novela energetického zákona, která se celkem bez přehánění dá nazvat revoluční, protože zavádí v energetice úplně nový typ vztahu mezi účastníky na trhu, a sice sdílení. Pokud máte na střeše fotovoltaiku, mohli jste doteď energii využívat přímo v budově, na které je, nebo ji prodávat velkému obchodníkovi do sítě za často velmi nízké ceny. Sdílení nabízí, že se můžete domluvit v menší skupině – třeba mezi svými příbuznými, kamarády nebo sousedy – a sdílet energii mezi sebou. Stanete se takzvanými aktivními zákazníky. Nebo mohou vznikat i větší skupiny – energetická společenství, do nichž se mohou zařadit jak obce, malé a střední firmy, tak občané, a pak je možné sdílet energii mezi členy tohoto společenství. Novela je tudíž přelomová právě proto, že dává možnost účastnit se transformace, kterou energetika dnes prochází, úplně všem. A také všem nabízí benefity, které z transformace mohou mít, ať už ve formě nižších cen za elektřinu při sdílení, nebo třeba podílu na investicích do obnovitelných zdrojů v energetických společenstvích.

Takže novela už je nyní platná?

Ano. My jsme na ni čekali poměrně dlouho, Česká republika měla dokonce zpoždění více než rok a půl za lhtou, v níž jsme měli přijmout některá ustanovení na základě evropských směrnic. Nyní je ale novela schválená, podepsal ji prezident a platí.

Můžeme tedy už teď začít sdílet elektřinu?

Ještě ne. Sdílení začíná 1. července 2024, ale už teď je možné skládat energetická společenství. Zároveň platí různá přechodná ustanovení, například omezení, které říká, že bude možné sdílet elektřinu na území tří obcí s rozšířenou pravomocí a maximálně do tisíce odběrných míst. Od roku 2026 pak bude možné sdílet bez omezení geografického i počtu odběrných míst.

Musí se ještě něco stát do 1. července, aby se sdílení mohlo rozjet?

Zákon se samozřejmě musí doplnit ještě řadou vyhlášek. Je důležité říct, že budeme sdílet přes veřejnou distribuční síť, nepředstavujme si tedy žádné ostrovní systémy s vlastními dráty. Jde opravdu o využití soustavy, k níž jsme všichni připojeni. A ta soustava je regulována celou řadou vyhlášek, které je potřeba novelizovat. A pak je nutné připravit energetické datové centrum, respektive jeho dočasnou podobu, protože finální podoba se všemi jeho funkcemi by měla být hotová až v roce 2026. Od 1. července by mělo být připraveno dočasné datové centrum, které umožní alespoň menší rozsah sdílení.

Věříš, že se to stihne?

Já osobně si myslím, že ano. Energetický regulační úřad je v novelizaci vyhlášek velice aktivní, už jich několik předložil do meziresortního připomínkového řízení. A distributor ČEZ Distribuce začal pracovat na dočasném energetickém datovém centru ještě před schválením zákona, takže jsem poměrně optimistický.

Čím energetika v současnosti prochází?

Stejně jako prakticky všechny oblasti života prochází i energetika rychlou a masivní proměnou, digitalizací, která je nutná z několika důvodů. Připojujeme do sítě stále více zdrojů, které mají různé průběhy výroby. Měníme způsoby využívání energie, objevují se fenomény jako elektromobilita, ukládání energie do baterií, vytápění tepelnými čerpadly a podobně. Energetika se rychle proměňuje, a aby bylo možné síť řídit, dobře plánovat výrobu, dovoz nebo vývoz elektřiny, potřebujeme mít v reálném čase jasný obrázek o spotřebě: jak je velká, kde a v jakou denní dobu. Energetické datové centrum si představme jako mozek digitalizace. Bude to místo, kde se budou sbíhat data z elektroměrů a dalších zařízení v celé České republice. Bude mít řadu funkcí a jednou z nich bude právě umožňování sdílení.

Jakou roli bude sehrávat Hnutí DUHA?

Pro Hnutí DUHA je to přelomový moment. Je to chvíle, kdy se nám podařilo dosáhnout našeho velkého a dlouhodobého cíle, kterým byl vznik komunitní energetiky v Česku. Jsme na pomyslném vrcholu a trochu se rozhlížíme po krajině, kam bychom se vydali dál. Máme několik jasných směrů. Jsme spoluzakladateli Unie komunitní energetiky a právě v rámci této naší práce se nám podařilo zákon prosadit. Unie komunitní energetiky a Hnutí DUHA budou dál pracovat na vyhláškách a také na dotacích, aby měla komunitní energetika i finanční podporu. Budeme sledovat energetické datové centrum, hlídat, aby se věci děly opravdu včas, aby k nim měli snadný přístup lidé a aby to bylo uživatelsky přívětivé. Druhý směr, o kterém uvažujeme v Unii komunitní energetiky, je poskytování vzorů a příkladů a pořádání webinářů. Pro města a firmy, které jsou v tuto chvíli trochu lépe připraveny, chystáme publikaci o tom, jak založit energetické společnosti.

A co podpora domácností?

V Hnutí DUHA se chceme samozřejmě soustředit také na pomoc lidem a domácnostem. Aby lidé věděli, jak se mohou do energetických společenství zapojovat, pokud třeba něco chystá jejich obec nebo místní akční skupina. Chceme jim být ale nápomocni i v případě, že budou chtít sami založit energetické společnosti nebo se stát aktivními zákazníky. Budeme lidem nabízet návody, inspiraci a příklady, jak se mohou komunitní energetiky účastnit.

Hnutí DUHA šlo příkladem a rovnou jedno takové energetické družstvo založilo.

Je to tak. Stane se zdrojem praktických zkušeností. Osaháme si na něm, co v praxi znamená zapojit se do sdílení.

Kolik členů tohle družstvo má?

Energetické družstvo má v tuhle chvíli téměř tři sta členů. Máme ještě asi dalších čtyřicet přihlášek ke zpracování a v tuhle chvíli další členy nepřijímáme. Tak velký zájem o členství předčil naše očekávání. A co mě osobně těší, je, že se nám hlásí lidé, kteří opravdu mají zájem pomoci komunitní energetice. Nejsou to členové, kteří by chtěli jenom zhodnocovat své peníze a investovat a dále se o nic nestarat. Jsou to lidé, kteří mají řadu zkušeností, ať už z oblasti obnovitelných zdrojů, nebo IT technologií, případně jsou veřejně činní, chtějí rozšiřovat dál myšlenku družstevního projektu a podobně. A to je pro další rozvoj tohoto projektu velmi slibné.

Můžu se jako člověk žijící v nájmu stát členem družstva?

Členem družstva se může stát kdokoli, dokonce ani nemusí být občanem České republiky. Aby ses stala členkou, nemusíš mít vlastní střechu ani elektroměr. Podáš přihlášku a zaplatíš členský vklad. V našem družstvu je to 5 000 Kč. Schválně jsme ho nastavili poměrně nízko, aby bylo družstvo přístupné.

Nicméně pokud bys měla zájem o sdílení energie, pak je třeba mít na sebe napsaný elektroměr, což může mít i člověk, který je v nájmu. Družstvo v tuhle chvíli připravuje investici do prvního projektu ve Velkých Hostěrádkách na jih od Brna a energii bude sdílet v okolí Brna a směrem na jih. Ale brzy budou vznikat nové projekty v dalších oblastech České republiky, kde žijí naši členové. Nás teď čeká sbírání podnětů na projekty, které budeme postupně posuzovat.

Myslíš si, že komunitní energetika pomůže zmírnit energetickou chudobu v Česku?

Odpověď není úplně triviální, ačkoli o tom hovoříme jako o jedné z příležitostí. Záleží totiž na tom, jaká pravidla si energetické společenství nastaví. Nelze úplně automaticky říct, že elektřina ze sdílení bude vždycky levnější než elektřina od obchodníka.

Pointa energetických společenství tkví jenom částečně v ceně. Důležitými body jsou samozřejmě energetická soběstačnost, bezpečnost, to, že mám vlastní zdroje v místním území a v lokálním kontextu, že nad nimi mám kontrolu nebo že si mohu rozmyslet investiční strategii, která nemusí být založena na krátkodobé návratnosti. Můžou pro mě být důležité i jiné faktory: snižování emisí, lokální energetická soběstačnost a podobně. Takže mezi elektřinu z energetických společenství a levnou elektřinu nelze úplně dát rovnítko.

Na západě, kde už řada energetických společenství funguje, se ukazuje, že energetická společenství nejsou zakládána za účelem zisku. Podle zákona ani nemohou. A proto často pracují se svými výnosy nebo celkově s ekonomikou tím způsobem, že podporují místní komunity a svoje členy. A tam právě může patřit podpora nízkopříjmových domácností.

Například v nějakém městě zkrachuje podnik a zvýší se nezaměstnanost.

Družstvo se pak může rozhodnout, že lidem, které to postihlo, dočasně sníží či odpustí platby za elektřinu. Nebo družstvo vytvoří komunitní fond, ze kterého pomůže připravit projekty na snížení energetické náročnosti, třeba na zateplení nebo na montáž fotovoltaických panelů u domácností, které by si to jinak nemohly dovolit. Družstva hrají velkou roli ve vzdělávání lidí v oblasti úspor energie a učí, jak s energií racionálně hospodářit. Byť jsem tedy říkal, že to není úplně jednoduché řešení, příležitostí ke snížení energetické chudoby je celá řada.

Co dalšího může komunitní energetika změnit?

Naši důležitou motivací bylo, že obnovitelné zdroje energie, které potřebujeme ke snížení vysokých emisí skleníkových plynů, se někdy setkávají s odporem lidí. Vidíme to zejména u větrných elektráren a bioplynových stanic. A my jsme chtěli ten odpor trochu otupit. Dát lidem možnost, aby měli z projektů, které se v jejich okolí staví, jasný benefit. Teď je ta chvíle, kdy už je to možné, a my budeme moci postupně ověřit, jestli byl náš předpoklad správný, jestli skutečně začnou vznikat společenství a bude více obnovitelných zdrojů.

A druhý předpoklad, zda se podaří lépe využít potenciál obnovitelných zdrojů, který máme. Jestli dokážeme využít energii řekněme z budovy školy s velkou střechou a malou spotřebou v letních měsících jinde, kde bude spotřeba větší – třeba pro lidi v obci. Doteď se velké střechy často neosadily panely celé, ale nyní by to tak být mohlo a nevyužitá energie by pomohla jinde.

Teď se tedy ukáže, jestli komunitní energetika naplní to, co jsme si od ní slibovali a proč se do ní naše ekologická organizace pustila.

KDE JSTE NÁS MOHLI POTKAT

Závěr roku nebyl v Hnutí DUHA ani náznakem odpočinkový. Místo předvánočního rozjímání jsme vyrazili do ulic. Hodně se přednášelo, plánovalo a také zakládalo. Hnacím motorem byl jednak drajv studentů, ale také euforie z revoluční novely energetického zákona, která na začátku roku 2024 vešla v platnost.

→ Listopad 2023: Brněnský sedmnáctý

Jakožto organizace, která usiluje o rozvoj demokracie a občanské společnosti, jsme nemohli chybět v ulicích Brna během oslav výročí sametové revoluce. Na festivalu jste mohli potkat náš stánek s usměvavými dobrovolnicemi, které ochotně vysvětlovaly důležitost výzvy Zachraňme lesy a nabádaly zájemce k jejímu podepsání.

→ V listopadu jsme se také připojili k hnutí **Univerzity za klima**, které symbolicky v týdnu před 17. listopadem uskutečnilo studentskou stávku reagující na stále se zhoršující klimatickou krizi. S dalšími aktivisty jsme kritizovali vlahý přístup k tomuto globálnímu problému a upozorňovali na neudržitelnost současného společenského nastavení. Jiří Koželouh si připravil workshop o komunitní energetice a Sára Hájková mluvila společně s Ondřejem Kolínským o nerůstu.

→ Prosinec 2023: Energetické družstvo Hnutí DUHA

Odpolodne 7. prosince bylo pro Hnutí DUHA přelomovým a dlouho očekávaným okamžikem. Společně s více než dvěma stovkami lidí jsme totiž založili Energetické družstvo Hnutí DUHA a právě na začátku prosince se v brněnském Impact Hubu konala zakládající schůze. Členové a členky tímto krokem dali jasně najevo nejen to, že je komunitní energetika vážně zajímavá, ale vyjádřili i důvěru v naši práci.

→ Leden 2024: Mrkev v zimě

Co si představíte, když se řekne mrkev v zimě? Že je to nonsens? Vůbec ne! Mrkev v zimě je festival lokálního jídla, který propojuje zemědělce, spotřebitele, potravinové iniciativy, obce a všechny ostatní, kteří touží po zdravých potravinách a zdravé krajině. Festival pořádá Asociace místních potravinových skupin a Hnutí DUHA na něm zastupovala vedoucí programu Krajina Eliška Vozníková.

NEZAPOMEŇTE PROSÍM NALEPIT ZNÁMKU

DOSAVADNÍ JEDNÁNÍ S MINISTREM ZEMĚDĚLSTVÍ NAZNAČUJÍ, ŽE NÁS LETOS OPĚT ČEKÁ ZÁPAS ZA ZACHOVÁNÍ ZÁKLADNÍCH KAMENŮ OCHRANY LESNÍ PŘÍRODY. JE TEDY NA ČASE SHRNOUIT, JAK SE VYVÍJÍ ZMĚNA LESNÍCH PŘEDPISŮ A CO JE V NICH POTŘEBA SPOLEČNĚ UHÁJIT. A NEJEN TO, KVŮLI POCHROUMANÉMU ZDRAVÍ NAŠICH LESŮ SE ZÁROVEŇ POTŘEBUJEME PŘIBLÍŽIT PESTRÝM LESŮM I KONCI HOLOSEČÍ.

Máme se od čeho odrazit. Dle programového prohlášení vlády se ministři zemědělství i životního prostředí zavazují podpořit „obnovu lesů po kůrovcové kalamitě přírodě blízkými postupy s přirozenou druhovou skladbou na daných stanovištích“. Pánové ministři Výborný i Hladík se k prohlášení hlasitě hlásí, čímž mimo jiné tvrdí: „Prosazujeme cílené, nikoli plošné kácení, následnou péči a kompenzaci ztrát.“ Myslí to ale upřímně?

Plán pro zdravé lesy

Už od jara minulého roku jsme pracovali na *Plánu pro zdravé lesy*, který obsahuje celkem 43 návrhů na změnu zákonů, vyhlášek, dotací a praxe státního podniku Lesy ČR. A v říjnu jsme na základě tohoto

dokumentu vyzvali ministra zemědělství k činu. „Plán pro zdravé lesy zpracovaly desítky odborníků s ohledem na to, abychom už od lesů odvrátili podobné kalamity, jako byla ta nedávná. Na ubohý stav lesů nyní nedoplácí jen státní rozpočet, ale my všichni,“ doplňuje Jaromír Bláha k našim návrhům, které můžete najít na webu Hnutí DUHA.

K jejich přípravě nás vedl i prostý, ale znepokojivý fakt, že stav českých lesů patří dlouhodobě k nejhorším v Evropě. Příčiny spočívající v holosečném obhospodařování monokultur kriticky popisuje nedávný držitel státní medaile Za zásluhy profesor Josef Fanta: „*Negativní dopady tohoto způsobu řízení lesního hospodářství jsou zcela mimořádné – především pro les jako takový,*

ale i pro pozici českého lesnictví v Evropě. A dopady tohoto způsobu hospodaření v lesích do sociálně-ekonomické oblasti a rozvoje českého venkova jsou dnes už pravděpodobně nenapravitelné.“ Na tiskové konferenci pořádané po apelu na ministra jej doplnil i profesor František Krahulec z Botanického ústavu: „*Pokud chceme odolnější lesy, musíme přestat bezhlavě vysazovat sazenice vypěstované ve školkách, ale upřednostnit přirozenou obnovu a na holinách nechat růst semenáče přípravných dřevin, jako je bříza či jeřáb.*“ *Plán pro zdravé lesy* tak nabízí hned několik bodů, které už letos potřebujeme propsat do zákona, včetně omezení velikosti holosečí, ponechávání dřeva v lesích a zvýšení pestrosti a přirozenosti lesů při jejich obnově.

CO Z PLÁNU PRO ZDRAVÉ LESY JE NYNÍ NA STOLE

Omezení velikosti holosečí

V současnosti je velikost holosečí omezena na jeden hektar. Často se tak těží hektar bučin v kuse, přestože průměrná velikost holoseče je 0,37 hektaru. Prosazujeme snížení maximální velikosti holoseče na 0,3 hektaru či hospodaření zcela bez holosečí. Výjimky z tohoto pravidla by pak šlo vypočítat na jedné ruce – například při hospodaření v doubravách či pařezinách.

Ponechání dřeva lesu

Těžební zbytky, pařezy, kořeny i minimální množství celých kmenů je nezbytné ponechávat lesu, aby byla zajištěna ochrana půdy a udržení biologické rozmanitosti. Ministerstvo zemědělství musí stávající znění zákona doplnit vyhláškou, která upřesní povinnosti vlastníků lesů a nenechá je na pochybách.

Pestrost lesů při jejich obnově

Každý vlastník má mít povinnost obnovovat les v přirozené druhové skladbě či k ní alespoň směřovat. Minimální podíl melioračních a zpevňujících dřevin v lesích potřebujeme, abychom zabránili jejich plošným rozpadům se všemi souvisejícími negativními dopady.

Nechat lesům na obnovu čas

Lhůty na zalesnění a zajištění porostu je třeba v zákoně zrušit. Vlastníci lesů tak dostanou na výběr, zda chtějí investovat do rychlé a rizikové umělé obnovy, nebo půjdou bez nákladů, pomaleji a s menším rizikem do odolnější přirozené obnovy svého lesa.

Přikryjeme to fíkovým listem

Na předání *Plánu pro zdravé lesy* ministerstvu reagovaly svým vyjádřením Sdružení vlastníků obecních lesů, Republikový výbor České lesnické společnosti, Odbor lesního hospodářství České akademie zemědělských věd a Výzkumný ústav lesního hospodaření a myslivosti. Tento rozruch nás zaskočil. Výzkumný ústav ministerstva pak na jedenácti stránkách popisuje své souhlasné i nesouhlasné reakce k jednotlivým bodům našeho plánu. Vyvolání této podrobnější diskuze vnímáme jako potřebné, a tak jsme ve spolupráci s autory plánu zpracovali šedesátičtyřstránkovou odpověď, ve které na jednotlivé připomínky výzkumného ústavu reagujeme. Nechceme soutěžit v tom, kdo popíše víc papíru, ale je potřeba, aby se v Česku rozproudila dostatečně podrobná a věcná debata o nutných změnách. Zatím to totiž mnohem spíš vypadá, že z politických slibů, že se lesnictví po kalamitě, která hospodářsky postihla celou republiku, ozelení, zbyly především ty sliby.

Nedávno aktualizované statistiky totiž ukazují, že předloni se vysadilo o 6 % méně listnáčů než v roce 2021 a že smrkem se v kontextu celkově zvyšujících výsadeb osadilo celých 12 676 hektarů, tedy nejvíc za posledních dvacet let. Právě urychlená výsadba, tím spíš pak ale neadaptovaných smrků na místa, kam nepatří, stabilitě českých lesů ani klimatu nepomůže. Vědecké studie totiž přesvědčivě ukazují, že smrkové porosty se budou pravděpodobně rozpadat už v průběhu nadcházejících desetiletí. To znamená velký problém i pro náš státní rozpočet. Nejenže za uschlé stromy státní podnik Lesy ČR ani stát na daních mnoho neutrhá, ale především zřejmě povedou k další vlně emisí unikajících do atmosféry, a zásadně tak podryjí naše mezinárodní závazky v ochraně klimatu. A to nás, například na ceně povolenek, může vyjít dle stávajících odhadů až na padesát miliard korun. Účet za padesát miliard ale už pod fíkový list slibů a politického greenwashingu nikdo neschová.

Sto dopisů ministři aneb Dohola ne!

Ve světle všech těchto zpráv napsalo více než sto lidí osobní dopis ministru Výbornému. Popsali mu, jaké trable s hospodařením v lesích zažívají, a požádali jej, ať rychle a účinně prosadí do lesního zákona změny. Ministerstvu je sice ke cti, že na odpovědi reagovalo, ovšem reagovalo na ně bohužel poměrně falešně. Jednotnou odpověď na stovku dopisů totiž ministři úředníci postavili na tom, že se zákonem chystají naplnit cíle lesnické koncepce, ke kterým je před třemi roky zavázala vláda. Pokud se ale do oné koncepce podíváte podrobněji, zjistíte, že i ona po ministerstvu požaduje, aby zákonem zajistilo ústup od holosečí, aby se na těch vzniklých nechávalo mrtvé dřevo a aby měly větší roli přirozená obnova i pestrá druhová skladba.

Novela lesního zákona, postupně vyrůstající na Ministerstvu zemědělství, ale dosud k žádnému zlepšení nevede. Ba právě naopak. Nezmenšuje rozsah plošného kácení, neruší zbytečné lhůty pro zalesnění ani neposiluje přirozenou druhovou skladbu lesů, k čemuž se vláda v programovém prohlášení zavázala. Ochranu lesních půd a pestrosti při výsadbách návrh naopak výrazně ohrožuje. Zcela v rozporu se jmenovanou koncepcí

totiž ministerstvo navrhuje ze zákona vypustit odpovídající množství těžebních zbytků a na dožití a k zetlení určených stromů či jejich částí. V rozporu s ní chce vypustit i povinnost vlastníků nestátních lesů obnovovat lesy se zastoupením melioračních a zpevňujících dřevin, totiž listnáčů a jedlí.

To je skandál, který si líbit nenecháme – už proto, že právě zahrnutí klauzule o množství mrtvého dřeva a navýšení povinnosti obnovovat lesy listnáči a jedlemi se nám v kampani Zachraňme lesy před pěti lety podařilo dosáhnout. Holit lesy prostě není fér. Už teď připravujeme další kroky, které ministerstvu připomenou, že devadesát tisíc signatářek a signatářů výzvy Zachraňme lesy se nenechá přeslechnout. A stejně tak bude užitečné, když si třeba v nějakém chladném podvečeru, který bude lehce zavánět nudou, v klidu uvaříte hrnek čaje, vytáhnete papír a propisku a jako za starých časů napíšete ministři dopis. Ideálně o tom, jaké lesy byste si představovali, aby lesní zákon přinesl. Aby už to nebyl zákon o vypráskaných holosecích a aby ministr Výborný nebyl jeho strůjcem. Nezapomeňte prosím nalepit známku. Díky za to!

Co jsme spolu loni dokázali?

KAŽDÝ DÁRCE JE PRO NÁS DŮLEŽITÝ, PROTOŽE I DÍKY NĚMU SE MŮŽEME VĚNOVAT DŮLEŽITÉ PRÁCI, KTERÁ POZITIVNĚ OVLIVŇUJE NAŠI KRAJINU A SPOLEČNOST. DĚKUJEME, ŽE NÁM TO DOPŘÁVÁTE. CO JSME V MINULÉM ROCE SPOLEČNĚ ZVLÁDLI?

Ačkoli mnozí mají Hnutí DUHA spojené výhradně s ochranou životního prostředí, naše práce sahá i za hranice péče o krajinu. Snažíme se pomáhat i v sociální oblasti, protože věříme, že nelze na věci pohlížet odděleně, nýbrž že je potřeba přinášet komplexní řešení, která budou prospěšná jak přírodě, tak i společnosti. A proto jsme hned na jaře roku 2023 reagovali na vysoké ceny energií, které hnaly ohrožené domácnosti do energetické chudoby. Spolu s dalšími neziskovými organizacemi jsme uspořádali demonstraci „Už nikdy ne tak drahou zimu“, která v českých médiích silně rezonovala. Účastnili jsme se konference v Poslanecké sněmovně, kde jsme s poslanci a úředníky debatovali o tom, jak ohroženým lidem pomoci s vysokými výdaji za elektřinu

a teplo, a podařilo se nám prosadit dotační tituly na snížení energetické náročnosti domovů.

Podíleli jsme se rovněž na prosazení vzniku novely energetického zákona, která umožní sdílení elektřiny a rozvoj komunitní energetiky, a v závěru roku jsme založili Energetické družstvo Hnutí DUHA, na němž si vyzkoušíme praktické fungování. A právě díky těmto zkušenostem budeme moci být nejlepšími poradci dalším družstvům a společenstvím.

V Unii komunitní energetiky, kterou jsme spoluzaložili, jsme vydali manuál *Jak na společnou fotovoltaiku u bytových domů*, který má podpořit vizi komunitní energetiky. Víze je však jedna věc a technické, ekonomické, právní i společenské aspekty jsou věc druhá. V manuálu se naši experti snažili srozumitelně přinést návod, jak fotovoltaiku úspěšně realizovat a provozovat.

Konec uhlí v dohlednu

V loňském roce poslala vláda návrh národního klimaticko-energetického plánu ČR k připomínkování Evropské komisi. My jsme pracovali na jeho zlepšení, a ačkoli stále počítá s příliš nízkými stropy pro obnovitelné zdroje, podařilo se nám udržet cíl skončit se spalováním uhlí do roku 2033 a nově i skoncovat s ostatními fosilními palivy do roku 2050.

Dařilo se měnit věci k lepšímu i na poli zemědělství. K naší výzvě za zdravou a pestrou krajinu, která usiluje o změny v zemědělství, se připojilo přes 28 tisíc lidí. Dlouholetá práce našich kolegů z programu Krajina pomohla k lepšímu nastavení dotací rozdělovaných v rámci tzv. společné zemědělské politiky. Dotace kladou důraz na zelená opatření pro zemědělce, třeba na obnovu remízků a mezí v polích nebo střídání plodin. To pomůže

zadržovat odtékající vodu, lépe chránit půdu před erozí a vytvořit v krajině trochu místa také pro divokou přírodu. Získali jsme navíc místo v Monitorovacím výboru SZP, a můžeme tak dohlížet na to, aby se dotace pro zemědělce nezhoršovaly, ale naopak zlepšovaly.

Za zdravé a pestré lesy

Loni proběhl už 26. ročník Týdnů pro krajinu. Během deseti turnusů jsme společně s dobrovolníky odpracovali v terénu mnoho hodin, během nichž jsme mimo jiné stavěli kolem mladých stromků oplocenky proti okusu nebo jsme budovali přehrážky, aby se voda zadržovala v krajině.

Stále lobbujeme za systémové změny. Vydali jsme brožuru *Plán pro zdravé lesy*, který srozumitelně vysvětluje 43 návrhů na změny v lesnictví, jež jsou podle našich expertů a dalších třiceti odborníků z řad vědců a lesníků klíčové k uzdravení našich lesů. Plán jsme předali ministru zemědělství Marku Výbornému a nyní pracujeme na tom, aby změnu v hospodaření s našimi lesy podpořilo co nejvíce lidí. O lesích tedy v tomto roce určitě ještě uslyšíte.

Naši kolegové uspořádali také další ročníky Školy občanské iniciativy a exkurze do divočiny. „ŠOika“ je týdenní vzdělávací kurz, který vede účastníky k občanské angažovanosti a prakticky je připravuje na práci v neziskovém nebo aktivistickém sektoru. V uplynulém ročníku se třeba seznámili s nástroji používanými při advokačních kampaních a také si zkusili napsat grant. Exkurze do divočiny loni vedly jižní Šumavou, Jizerskohorskými bučinami, Křivoklátském i Českým Švýcarskem.

Práce, kterou jsme odvedli, je možná jen díky vám a vašim darům. Moc si vaši přízně vážíme a děkujeme za ni.

EMISNÍ POVOLENKY JAKO SOLIDÁRNÍ KLIMATICKÉ POJIŠTĚNÍ

Emisní povolenky jsou jedním ze symbolů klimatické politiky Evropské unie. Jejich základním posláním je zohlednit v nákladech na využívání fosilních paliv škody způsobované únikem skleníkových plynů do atmosféry. Změna klimatu – kterou právě skleníkové plyny způsobují – přináší sucha, povodně, vlny veder, chřadnoucí lesy i stoupání hladiny světového oceánu.

Tohle vše rozhodně není zadarmo. Naopak to stojí (a bude stát) extrémní množství peněz, nemluvě o dopadech, které na peníze ani přepočítat nelze, jako poškozené zdraví, ztráty lidských životů, mizející domovy ostrovních národů či odumírající korálové útesy a jiné přírodní poklady. Tyto ztráty platíme (nejen penězi) všichni. Proto potřebujeme nějaké ekonomické impulzy ke změně – ať už se jedná o postupně se zvyšující uhlíkovou daň, jako má řada států, nebo právě rozdělování čím dál menšího počtu zdražujících se povolenek, které si musejí elektrárny či továrny kupovat, aby mohly oxid uhličitý vypouštět.

Dohady vládní koalice

Státy Evropské unie zvolily na svém společném trhu druhý přístup. Tímto tržním mechanismem přirozeně tlačí znečišťovatele ke snižování emisí, aby ušetřili a byli konkurenceschopní. Dlužno poznamenat, že nějaké finanční zatížení uhlíkových emisí volí většina dalších významných států na planetě. Pokud mají tamní podniky emise levnější, při dovozu zboží do EU nově platí doplňkové uhlíkové clo, aby neválcovaly evropské výrobce.

V praxi se samozřejmě cena povolenek promítá do ceny zboží (od elektřiny až třeba po rohlíky), pokud jsou k jeho výrobě či distribuci využívána fosilní paliva. V současné situaci ještě nemáme možnost vyhnout se takovým výrobkům, a proto v rámci svojí spotřeby nepřímo platíme i za emise skleníkových plynů. Příjemcem těchto financí je stát, který by měl peníze promyšleně vracet do ekonomiky, aby nám pomáhal zbavovat se fosilní závislosti. Výhodou České republiky je, že kromě peněz od českých znečišťovatelů má stát k dispozici i část peněz od znečišťovatelů z bohatších států Unie. Tento balík stovek miliard korun nese název Modernizační fond a ten náš je hned po Polsku druhý největší. To, co stát v aukcích prodá tuzemským producentům skleníkových plynů, má plně pod kontrolou, byť podle evropského práva – které čeští politici pomohli prosadit – musejí být peníze využity na snižování emisí, adaptaci na změnu klimatu či pomoc chudším lidem a státům se zvládáním výzev, jež změna klimatu a dekarbonizace přinášejí.

Přesto se vládní koalice už měsíce hádá, na co desítky miliard z prodeje emisních povolenek českým znečišťovatelům využít. Část politiků – zejména za tuto agendu zodpovědný ministr životního prostředí Petr Hladík – hájí záměr financování investic do snižování skleníkových emisí a adaptace české společnosti a krajiny na změnu klimatu. Zástupci ODS – hlavně ministr financí Zbyněk Stanjura – chtějí peníze lít do státního rozpočtu, a snižovat tak deficit. Kdy koalice spor vyřeší a kdy následně stihne

projednat v parlamentu novelu zákona o emisním obchodování, která řešení stvrdí, není nyní jisté. Jisté naopak je, že nalít těchto peněz bez konkrétního účelu do státního rozpočtu není dobrý nápad. A to paradoxně ani pro státní rozpočet. Využití na investice do budování instalace solárních střeš, výstavby větrných turbín, zateplování domů, ochrany půdy či zadržování vody v krajině totiž mimo pozitivní efekt pro životní prostředí a úsporu peněz domácnostem, obcím i firmám přináší nakonec i vyšší příjmy pro státní rozpočet díky rozhybávání ekonomiky.

Nově a zeleně

V úvodu tohoto článku popisujeme, proč emisní povolenky existují a proč zpoplatňují spotřebu fosilních paliv. Pokud však stát zachová jen zpoplatnění a peníze pak nevyužije na řešení příčin a následků změny klimatu, budeme okrádat ty, kteří povolenky platí – tedy domácnosti, obce i firmy. Povolenky (a jiné ekologické poplatky) jsou vlastně jakýmsi pojištěním. Aby však celý systém fungoval, musí být spravedlivý a solidární.

Na mezistátní úrovni se to již daří skrze výše zmíněný Modernizační fond, kdy se část peněz z emisních povolenek v Evropské unii přesouvá od bohatších států – jako je Německo, Francie či Švédsko – ke státům chudším a více závislým na fosilních palivech – jako je Polsko či Česko. Stejně musíme přemýšlet i uvnitř našeho státu. Podobně jako třeba o zdravotním pojištění: všichni se skládají na vytváření fondu, ale více čerpají ti, kteří jsou

více nemocní. Pokud by stát jen vybíral a následně by nechal lidi, aby si platili léky a zdravotní péči ze svého, snížil by sice krátkodobě státní dluh, ale dlouhodobě by společnost nesla závažné negativní dopady. Podobně musí mít i klimatické pojištění solidární aspekt, aby chudší lidé dostali větší podporu na zateplování domů či solární panely.

Není to přitom nic nového, stát se tímto směrem začal orientovat už v reakci na energetickou krizi. Ministerstvo životního prostředí a Státní fond životního prostředí v posledních dvou letech postupně spustily několik podpůrných programů zacílených na nízkopříjmové domácnosti – Nová zelená úsporám Light pro nízkopříjmové domácnosti v rodinných domech nebo bonus pro některé zranitelné skupiny občanů (důchodce, invalidy či chudé rodiny s dětmi) v Nové zelené úsporám pro bytové domy. A nabídka se bude dále rozšiřovat na další ohrožené domácnosti – pokud bude dostatek peněz. Vzhledem k tomu, že domů a bytů, u nichž je kvalitní energetická renovace potřebná, jsou u nás stále vyšší stovky tisíc, je třeba počítat s náklady v řádu stovek miliard korun. Výnosy z emisních povolenek jsou jedním z logických zdrojů.

Programy Nová zelená úsporám a dřívější Zelená úsporám, které byly financovány z výnosů emisních povolenek a emisních kreditů, financovaly zateplení

tolika domů, že výsledná úspora 16 petajoulů odpovídá roční dodávce dálkového tepla pro obytné i nebytové budovy v Praze, Brně, Hradci Králové a Pardubicích. Vládní koalice se přesto stále neshodla na podobě novely zákona o emisním obchodování, který mimo jiné určuje, kam budou do budoucna směřovat výnosy emisních povolenek – jestli do investic, jako je zateplování domů, nebo do státního rozpočtu. Hnutí DUHA proto vyzývá vládu, aby dala přednost první možnosti a investovala do transformace ekonomiky z fosilní na bezuhlíkovou, do adaptace krajiny na změnu klimatu a do pomoci zranitelným domácnostem s energiemi.

„Hnutí DUHA vyzývá vládu, aby investovala do transformace ekonomiky z fosilní na bezuhlíkovou, do adaptace krajiny na změnu klimatu a do pomoci zranitelným domácnostem s energiemi.“

Každá miliarda, o kterou se povede navýšit rozpočet Nové zelené úsporám, znamená zhruba 4 000 projektů podpořených v dosavadních schématech, do kterých patřily i podpory částečného zateplení. Nebo se může jednat o podporu 2 000 projektů

komplexních energetických renovací rodinných domů (v průměru 500 000 Kč na projekt). Roční dotace na energetické renovace budov ve výši jedné miliardy korun by však také měla generovat 800 milionů na příjmech státního rozpočtu, jak před zahájením programu Nová zelená úsporám spočetli ekonomové Miroslav Zámečník a Tomáš Lhoták.

Otázka, zda se mají výnosy z emisních povolenek využít na investice do dekarbonizace ekonomiky, nebo nalít jen tak do státního rozpočtu, tedy není vůbec teoretická. Můžeme totiž spočítat, co přineslo jejich dosavadní využití na investice do zateplování domů: desítky tisíc rodin chráněných před nejhoršími dopady energetických krizí, celkovou úsporu tepla odpovídající spotřebě tepla z tepláren v Praze, Brně, Hradci Králové a Pardubicích dohromady, ale i ekonomický impulz a zvýšení příjmů státního rozpočtu. Politici by neměli hazardovat s dobře nastavenými investičními programy, ale naopak rychle schválit novelu zákona o emisním obchodování, která nasměruje další peníze do zateplování domů (s bonusy a speciálními asistencí pro nízkopříjmové rodiny), stejně jako do adaptace naší krajiny na klimatickou změnu. Zkrátka nerozházet peníze, které slouží jako naše pomyslné pojištění v nejisté době klimatické krize.

KUDY K LOKÁLNÍM POTRAVINÁM A ZDRAVÉ KRAJINĚ

Jak by mohlo vypadat zavedení konceptu BIO regionu jako podpůrné sítě pro biodiverzitu v české krajině, jsme si mohli vyzkoušet v oblasti Podbrněnska. Pozvali jsme si k tomu velmi erudované partnery, mimo jiné Asociaci místních potravinových iniciativ, která stojí za Farmářskou školou jako nástrojem vzdělávání ekologických zemědělců a rovněž byla u vzniku a podpory komunitou podporovaného zemědělství. Nechyběla společnost

Ekotoxa, která se věnuje poradenské, analytické a projekční činnosti a pomáhá obcím i obyvatelům, aby měli krajinu pestřejší, krásnější a odolnější navzdory změnám klimatu. Do zjišťování potřeb a bariér zemědělců a dalších aktérů jsme zapojili také Masarykovu univerzitu a tahounem inovací byl Impact Hub, a to nejen ten český, ale i norský.

Jak to dělají za humny a ještě dál...

Zdravá krajina, zdravé potraviny a zároveň udržení peněz v našich regionech. To je myšlenka lokálnosti, krátkých distribučních řetězců, ale také konceptu BIO regionu. Inspirovat se můžeme v sousedním Rakousku, Německu nebo dále ve Francii, Itálii či Španělsku. S konceptem je spjata zemědělská produkce, zpracování potravinářských výrobků v re-

gionu a také rozvoj ploch ekologického zemědělství, zejména na orné půdě.

Provázat ekologicky hospodařící zemědělce, dodavatele a místní spotřebitele, kteří se vzájemně podporují – takto funguje BIO region, jak jej známe z příkladů ze zahraničí. BIO regiony vznikají tam, kde se již ekologicky hospodaří, a zároveň podporují zemědělce, kteří se o ekologické zemědělství zajímají, ale ještě si nejsou jistí, jestli je to pro ně správná cesta. Jistota odbytu přitom umožňuje zemědělcům nezávislost na celostátních distributorech a spotřebitelům zase přináší jistotu kvalitnější lokální stravy.

... a jak si to představujeme my

Naší ambicí nebylo vytvořit hned funkční organismus, ale začít spolupracovat s místními aktéry a vzájemně je provázat. A to jak skrze krajinu, tak i jídlo, které z dané krajiny pochází, a spotřebu, jež je na to navázána. Ze zahraničních zkušeností víme, že vznik funkčního modelu trvá nejméně deset let.

Průzkum bariér, potřeb a příležitostí pro rozvoj ekologického zemědělství provedla Masarykova univerzita. Aktéři na Podbrněnsku jako jednu z velkých bariér uvedli mizející tradici zelinářské výroby v regionu, která je podle nich způsobena i nedostatkem obytných kapacit. Z hlediska spotřebitelů přitom patří kvalitní zelenina pěstovaná lokálně mezi nejvyhledávanější produkty, na nichž by bylo možné stavět koncept BIO regionu. Dále se v odpovědích objevoval nízký podíl živočišné výroby, a tím i lokálního masa, narůstající orientace na tržní plodiny prodávané do výkupů mimo region, rostoucí ceny za odkoupení i pronájem půdy spojený s blízkostí města Brna a intenzivní výstavbou.

Blízkost Brna přináší nevýhody, například v cenách pozemků, ale i výhody – žijí tam totiž zákazníci, kteří o biopotraviny mají zájem a pro místní zemědělce se stávají vhodným odběratelem. V regionu

také funguje několik úspěšných rodinných podniků, které mohou být příkladem dobré praxe, a v neposlední řadě i rozvinutá vinařská tradice, v níž se režimu ekologického zemědělství v posledních letech dobře daří.

U jednoho stolu

Téma práce s krajinou si pod sebe vzala společnost Ekotoxa. Ve vybraných obcích – například v Loděnicích, Syrovicích nebo Troskotovicích – provedla na základě certifikované metodiky *Jak na spolupráci pro udržitelný rozvoj krajiny* sérii kulatých stolů. U jednoho stolu se tak sešla místní samospráva, zemědělci, vlastníci půdy, lokální organizace i spolky a nad mapou katastru obce diskutovali o problematice zemědělské krajiny – o erozi, suchu, biodiverzitě a dalších tématech. Podkladem k plodné diskuzi byla také data od České společnosti ornitologické

o výskytu polních ptáků jako ukazatelů rozmanitosti krajiny. Z debat vzešla řada návrhů. Týkaly se ochrany polí proti erozi, zatravnění svažitých pozemků, výsadby stromořadí, tvorby mokřadů či revitalizací pramenišť. Dospělo se i k velmi konkrétním návrhům, příkladem je třeba umístění stožáru v lesoparku pro podporu hnízdění čápa bílého.

Asociace místních potravinových iniciativ (AMPI) se zaměřila na vzdělávání a poradenství. Připravila kurz o ekologickém zemědělství a sérii praktických seminářů doplnila o exkurze do podniků se zajímavou praxí či příběhem. Témata se týkala především péče o půdu, osevních postupů, chovu zvířat, ochrany rostlin, pěstování a zpracování bylin, ale i zemědělských dotací. Odborné rady spojené s ekologickým zemědělstvím poskytovala ve spolupráci s poradenskou agenturou Czech Organics. Několik setkání proběhlo přímo na farmách, ale dočkali jsme se i velkého síťovacího setkání v Brně, které neslo název Mrkev v zimě. Na festival se sjela stovka účastníků a účastnic zajímajících se o lokální potraviny, zdravou krajinu a rozvoj venkova.

Hlavním nositelem inovací a inovačních procesů v budování bioregionu byl Impact Hub. Na základě zjištění potřeb v oblasti distribučních řetězců se vytypovaly tři mikroprojekty:

- zmapování producentů v regionu se zacílením na zvýšení odbytu prostřednictvím sdílené prodejny;
- podpora místních producentů v problematice oblastech (dotace, administrativa, management);
- podpora formou expertizy a zprostředkování odborných kontaktů při zakládání sociálního zemědělského podniku.

Testování modelu místního rozvoje skrze BIO region s sebou přineslo mnoho výzev. Věříme ale, že jsme zase o kousek blíž rozvoji ekologického zemědělství, a tím i zdravým potravinám ze zdravé krajiny.

HRAJU PRO LIDI I PRO STROMY A MLUVÍM S MRAVENCÍ

Když se řekne příroda, co se vám vybaví? Dokázala byste popsat nějaký konkrétní pocit nebo stav mysli, který ve vás příroda vyvolává?

Je to pro mě taková jistota fungujícího řádu a opravdovosti. Opravdovosti, která umí být i nepříjemná a krutá, ale upřímná. Čerstvý vzduch mi dodává klid a pocit očisty. A taky si připadám jako ve společnosti nejlepších přátel, kteří mě zároveň dokážou nechat o samotě.

Hrál u vás pobyt venku vždycky důležitou roli, nebo jste si k přírodě hledala cestu?

Když se na to podívám zpětně, mám pocit, že se můj vztah vyvíjel. Jako úplně malá jsem vnímala komunikaci s přírodou automaticky – mluvila jsem s brouky a kobylkami, povídala si s větrem, sbírala kameny. V pubertě jako bych se od přírody vzdálila, asi jsem spíš intenzivně pociťovala, jak se příroda probouzí ve mně. Můj vztah k ní hodně ovlivnila knížka *Poselství od protinožců*, můj muž, náš pes a v neposlední řadě covidová doba.

Odráží se láska k přírodě i ve vaší práci?

Ano, především tak, že jsem zjistila, jak ráda točím v exteriérech. Točit delší dobu v ateliérech bez vzduchu a světla je pro mě náročné. Čerpám z přírody i do svých rolí. Dát postavě třeba způsob nějaké zvířecí chůze může být obohacující a rozvíjející. A taky ráda hraju na letních scénách, kdy hrajete a víte, že se kromě lidí dívají i stromy, hvězdy, hmyz...

Učíte se v přírodě scénáře, případně texty písniček či taneční kroky, nebo tam naopak chodíte spíš vypnout? Scénáře se učím všude možné, takže někdy i v trávě na dece, ale většinou spíš doma. Do přírody chodím odpočívat nebo na nějaký výlet, takže práci si nechci brát s sebou.

Prý chodíte ráda na túry. Když byste se teď mohla kamkoli teleportovat, kde byste stála? Kde byste ráda prochodila den?

Jako první mě napadají Krkonoše. Vyrůstala jsem tam, jezdila jsem tam od malička a strávila jsem tam část života. Obecně

mě baví hory. Poslední můj objev – nebo spíš náš objev společně s manželem – jsou Lofoty v Norsku. A vlastně Norsko celé. Baví mě ten prostor, jaký tam příroda má, a zároveň i vztah, jaký k přírodě mají lidé. Jsou vzdělaní, ohleduplní. Přemýšlí ekologicky a je to pro ně přirozená součást existence, žádná „pruda“ nebo něco, co jim někdo přikazuje.

A také se prý ráda na přírodu jen tak koukáte – do listí, na kopce, na obzory. Jaký pohled vás naposledy dostal?

Ano, miluju prostě čučet. A to právě často umožňuje ten pohled z kopců dolů. Jednak to znamená, že člověk musí sám trochu zamakat a vynaložit nějaké úsilí, aby někam vylezl, a pak to nabízí možnost určitého nadhledu. Ať už čistě prakticky nadhledu nad krajinou, nebo obrazně nadhledu nad světem, životem, problémy, nad sebou samým. Příroda maluje neskutečné obrazy a mě baví sednout si a ta „plátna“ pozorovat jako v galerii.

Co vnímáte jako nejpalčivější problém, kterého se vůči Zemi my lidé dopouštíme?

To, že přírodu a planetu vnímáme jako něco odděleného od nás. Že nedokážeme soucítit s problémy, které má. Že máme pocit, že jsme důležitější a chytřejší než ona. To by se nám mohlo vymstít, protože to není pravda.

V Hnutí DUHA se hodně věnujeme také lesům. České lesy jsou totiž nejvíce nemocné v Evropě a soudobý lesní zákon k jejich uzdravení moc nepřispívá. Přinášíme proto konkrétní návrhy změn a letos nás čeká pokračování velké kampaně Zachraňme lesy. Jak se díváte na stav našich lesů?

Já osobně ten stav nepocítuji jako alarmující jen v lesích, ale obecně v české přírodě. Z pohledu našich politických představitelů je příroda nejspíš vnímána jako cosi ekonomického, co lze využít a použít pro zisk a prospěch. Pro mě je receptem na uzdravení pokus o harmonii. Když si něco беру, musím taky něco dávat. Ale nevím, jestli to není příliš naivní myšlenka. Když si však vzpomenu právě na Norsko, mám optimistickou naději, že by to fungovat mohlo. Lesy jakožto

velký a svébytný organismus jen ukazují, v jakém stavu je náš vnitřní organismus. A ten by rozhodně léčbu potřeboval. Pro mě to znamená „zachraňme lesy – zachraňme sebe“.

U příležitosti Ekofilmu – filmového festivalu s tematikou životního prostředí – jste mluvila o komunikaci přírody a nás lidí. Říkala jste, že abychom společně mohli fungovat, musíme my vnímat ji a ona nás. Chápu to tak, že bychom s ní měli být v nějakém vztahu, o který budeme pečovat. Jak by podle vás s námi měla příroda komunikovat? Dokázala byste popsat takový fiktivní rozhovor člověka a přírody?

Tohle si musí přebrat každý po svém. Třeba každý pejskař komunikuje se svým psem, mluví na něj, v podstatě si s ním povídá. Říkáme našim pejskům, jaký jsme měli den, ptáme se, jak se měli oni. Nebo aspoň já to tak dělám a možná jsem blázen. Protože já to takhle dělám i s motylem, hovníválem, žirafou nebo mravencem. Jednou jsme měli doma mravence. Nepomáhala proti nim žádná metoda, nic míň ani víc drastického. A já už jsem byla zoufalá a jednoho dne jsem na ně začala strašně křičet, že už nemůžu, že jim nechci ubližovat, že nechci, aby tudy chodili, a že je tu nechci, ať chodí jinudy. Dlouho jsem zcela vážně křičela a oni se od té doby neukázali. To není fiktivní rozhovor, ale skutečný. Odpovědí mravenců nebyla slova, ale čin.

Kdybyste si mohla ve filmu nebo v divadle zahrát jakoukoli bytost z přírody, co by to bylo?

Určitě bych si ráda zahrála Vodu. Je krásná, má mnoho podob, je všude a ve všech, tančí, zpívá, kreslí, křičí, hladí, chladí, čistí. Má obrovskou sílu. Tak velkolepou postavu ještě nikdy nikdo krom přírody nenapsal.

Mimochodem, právě jsem dopsala rozhovor, začalo pršet a udělala se obrovská dvojitá nádherná duha. Krásný příklad komunikace!

Veronika Khek Kubařová je divadelní a filmová herečka. Herectví vystudovala na Pražské konzervatoři a ještě během studia hostovala v divadle Semafor. Stálé angažmá získala v Městském divadle Mladá Boleslav, později přešla do Městských divadel pražských a od roku 2015 je stálou členkou Dejvického divadla. Dvakrát byla nominována na Cenu Thálie. V roce 2021 zvítězila se svým tanečním partnerem Dominikem Vodičkou v soutěži StarDance. Ve stejném roce byla také porotkyní na festivalu EKOFILM.

DOBROVOLNICKÉ LÉTO KLEPE NA DVEŘE

27. ROČNÍK TÝDNŮ PRO KRAJINU SE POZVOLNA BLÍŽÍ. I PRO LETOŠEK ZŮSTÁVÁME NA VAŠICH (I NAŠICH) OBLÍBENÝCH LOKALITÁCH. ČEKÁ NÁS OSM TÝDENNÍCH TURNUSŮ A DO PRÁCE PRO KRAJINU BUDEME MOCI DÍKY PODPOŘE ALSTOM FOUNDATION A EUROPEAN GREEN BELT ZAPOJIT PŘES 80 DOBROVOLNÍKŮ A DOBROVOLNIC. POKUD JIŽ NYNÍ VÍTE, ŽE SE NĚKTERÉHO Z TURNUSŮ BUDETE CHTÍT ZÚČASTNIT, POZNAČTE SI V KALENDÁŘI ZAČÁTEK KVĚTNA 2024, KDY SPUSTÍME REGISTRACE.

Od semínka po divočinu

Čím dál více se ukazuje, že na krajinu je potřeba dívat se komplexně. A přesně to můžete očekávat od vybraných lokalit letošní sezóny. Kolem zemědělství se to bude točit hlavně na Dobro-družném statku na Znojemsku a ve Velkých Hostěrádkách v sociálním podniku Jasan, kde nově vzniklo také Energetické družstvo Hnutí DUHA. Hlavní náplní práce bude sice péče o zeleninu od semínka po sklizeň, ale protože se zde pěstuje v režimu ekologického zemědělství, budeme rozplétat také vazby půdy, vody, zvířat a lidí.

Z lesních lokalit nesmí chybět Šumava, Beskydy, Bílé Karpaty ani Jeseníky. Rozmanitá náplň práce přinese poznání ekosystémů lesních, ale také těch lučních nebo divočinových. A jak je již na našich akcích pravidlem, kromě práce v terénu máme pro zúčastněné připravený i pestrý program v podobě exkurzí a přednášek. Těšíme se na viděnou v létě!

Filip Baťa a Michal Bajgart, letošní průvodci Týdnů pro krajinu

ZNÁTE TÝM INDIVIDUÁLNÍHO FUNDRAISINGU?

Tým individuálního fundraisingu je už několik let tvořen ryze ženským kolektivem. V posledních měsících se ale v Hnutí DUHA měnily židle, a tak se některé z nás přesunuly do jiných pracovních skupin a vzniklé místo zaplnily kolegyně z dalších týmů, nebo dokonce jiných organizací. Protože s vámi rády a pravidelně komunikujeme, chtěly bychom vám poodhalit, kdo za e-maily, telefonáty nebo stránkami tohoto magazínu vlastně stojí.

Martina Hlavatá
vedoucí týmu individuálního fundraisingu

V Hnutí DUHA Martina působí od roku 2014 a již několik let úspěšně řídí tým individuálního fundraisingu. Její cesta vedla od studia environmentalistiky na Masarykově univerzitě přes přímé oslovování potenciálních dárců na ulici až k vedení celého týmu. S kolegy a kolegyněmi usiluje o to, aby co největší část příjmů Hnutí DUHA pocházela z toho nejprůhlednějšího a nejstabilnějšího zdroje – z příspěvků české veřejnosti. Příspěvky od dárců tvoří nyní již 60 % našich příjmů. Mimo pracovní prostředí se s láskou věnuje ekologickému zahradničení na svém balkoně a ráda objevuje krásy okolní přírody, když pěšky putuje s batohem krajinou.

Ilona Musilová
koordinátorka péče o významné dárcce a firemní partnery

Ilona se stará se o naše významné a střední dárcce a buduje firemní spolupráce. Do Hnutí DUHA se přidala jako telefonistka v roce 2018 a od té doby zabírá DUHA v jejím srdci velké místo. Dokonce tak velké, že po ní pojmenovala svoji fenku. Mezi její záliby patří chovatelství ovcí, cestování a lesy. Zvláště české bučiny.

Simona Dvořáková
koordinátorka dárcovské podpory

Od roku 2019 se Simona v Hnutí DUHA věnovala telefundraisingu. Během let postupně nabírala know-how v oblasti péče o dárcce a nyní působí jako koordinátorka dárcovské podpory. Zároveň má pod palcem i benefiční obchod Hnutí DUHA. Ráda tráví čas se svým pejskem v lesích nebo s přáteli. Neodmítne ale ani dobrou počítačovou hru.

Eliška Hušková
koordinátorka telefundraisingu

Stejně jako některé další kolegyně si i Eliška prošla týmem, který je s našimi dárci v úzkém kontaktu. Jako telefonistka, která se zápalem dárcům vysvětlovala práci Hnutí DUHA, začala pracovat v roce 2022. A v povídání si s lidmi o stavu naší přírody našla velké zalíbení. Nyní celý tým koordinuje a má za úkol dohlížet na dobře odvedenou práci pěti telefonistek a dvou telefonistů. Volný čas nejraději věnuje svým dvěma kocourům a výletům po historických památkách.

Magda Znamenáčková
textařka

Magda se jako jediná ocitla ve fundraisingovém týmu zčistajasna, nezavedly ji sem telefonní dráty, jako tomu bylo u ostatních kolegyně. Hnutí DUHA dlouhodobě sledovala zpovzdálí a s jeho vizemi se ztotožňuje dodnes. V práci píše a rediguje texty a občas něco vyfotí. Je zodpovědná za tvorbu Evergreenu a dalších fundraisingových publikací. Když má volno, chodí ráda po horách nebo jezdí na kole. Také se snaží pravidelně číst a občas něco ušít.

Pomáháme obcím i firmám najít cestu
k udržitelnosti. Ekologicky a výhodně.

ENVIROSTYL

s odbornou garancí Hnutí DUHA

CO NABÍZÍME OBCÍM

Zpracujeme analýzu vašeho odpadového hospodářství.

Ve spolupráci s vámi připravíme plán odpadového hospodářství přesně na míru vaší obci.

Rádi zkonzultujeme otázky i výzvy v odpadovém hospodářství, které se vás dotýkají.

Vypracujeme vyjádření či oponentury k návrhům POH třetích stran, abyste se rozhodli na základě komplexních informací.

CO NABÍZÍME FIRMÁM

Provedeme environmentální audit fungování vaší firmy a najdeme místa, kde můžete ulevit planetě i nákladům.

Provedeme vás procesem Zero Waste Hero certifikace, na jehož konci získáte osvědčení, že jste na správné cestě.

Zajistíme vzdělávání zaměstnanců v oblasti zero waste, odpadů, ochrany klimatu a energetiky či péče o rozmanitost lesů i naší krajiny. Školení a workshopy vedou experti a expertky Hnutí DUHA.

Ivo Kropáček

Expert s dvacetiletou zkušeností v oboru nakládání s odpady. Sleduje a ovlivňuje českou i evropskou legislativu a podporuje obce, aby snižovaly množství odpadu a s tím spojené náklady.

Pomůžeme vám k udržitelnější budoucnosti.
Teď už jen stačí, abyste se nám ozvali.

info@envirostyl.cz
+420 731 949 758
www.envirostyl.cz

Pomoci udržitelnosti můžete i tak, že o Envirostylu řeknete svým kolegům a kolegyním a oslovíte také vedení firmy, instituce či svého úřadu.

Už máte novou Směs pro les?

Nové vydání Směsi pro les je aktualizovaný balíček nápadů, jak si užít čas v lese a ještě mu pomoci. Najdete v něm 30 karet s různými kreativními aktivitami, stopovacího průvodce a pexeso stromů.

www.smesproles.cz

Výnos z nákupu na smesproles.cz putuje na kampaň Zachraňme lesy.